

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/149/2005

POLACY O ARCHITEKTURZE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

- Zdecydowana większość Polaków (86%) deklaruje mniejsze lub większe zainteresowanie wyglądem budynków, dróg, ulic i placów poszczególnych miejscowości. Estetyka otoczenia nie ma znaczenia tylko dla 14% badanych.
- Architektura miejscowości zamieszkiwanych przez respondentów nie wzbudza większych zastrzeżeń - ponad trzy czwarte z nich (79%) wyraża zdecydowane lub umiarkowane zadowolenie w tej kwestii.
- Zmiany zachodzące w polskiej architekturze po 1989 roku zdecydowanie częściej są oceniane przez badanych jako zmierzające w dobrym kierunku (69%) niż w złym (6%).
- Polakom podoba się większość nowo powstających budynków, nieco gorzej jednak wypada ocena ich wkomponowania w dotychczas istniejącą zabudowę.
- Wyraźnie podzielone są w społeczeństwie opinie o faktycznym stanie regulacji prawnych związanych z zabudową w Polsce. Niemal jednoznaczne natomiast jest przekonanie o potrzebie istnienia przepisów warunkujących zabudowę przede wszystkim pod względem technicznym, ale również estetycznym. Konflikt interesów powstaje jednak w momencie pojawienia się kwestii własności prywatnej i związanego z nią prawa do samostanowienia o swoim mieniu.
- Wielu badanych niezastąpiona przy budowie domu wydaje się rola architekta - 43% z nich jemu właśnie zleciłoby opracowanie projektu budynku. Mniej popularne jest korzystanie z gotowych modeli (27%).
- Pragmatyzm Polaków uwydatnia się przy wyborze najważniejszych ich zdaniem elementów związanych z miejscem zamieszkania. Liczy się przede wszystkim bezpieczeństwo, niski koszt utrzymania i funkcjonalność budynku. Na dalszy plan schodzi estetyka i styl zabudowy.
- Najważniejsze wymagania stawiane przed współczesną architekturą mieszkaniową i publiczną to przede wszystkim funkcjonalność, a w dalszej kolejności również ekonomiczność i trwałość.

Po okresie przemian ustrojowych w Polsce zaczęły następować również pewne zmiany w architekturze polskich miast i wsi. Mimo iż obecne budownictwo różni się od tego sprzed 1989 roku, rozwija się szybciej i przy użyciu nowych technologii, ono także wzbudza liczne kontrowersje. Nierzadko jest krytykowane przez ekspertów z branży architektonicznej i budowlanej. Często podkreśla się przy tym problem komercjalizacji twórczości architektonicznej i podporządkowania stylu zabudowy oczekiwaniom i gustom inwestorów, co z kolei prowadzi do architektonicznego chaosu, a więc zaburzenia ładu przestrzennego i estetycznego.

Innym problemem, na który zwraca się uwagę, jest ciągły deficyt mieszkań w naszym kraju. Zastrzeżenia budzi wynikająca z tego faktu polityka związana z budownictwem mieszkaniowym w Polsce. Problemem w opinii ekspertów jest kwestia odpowiedzialności władz, zarówno na szczeblu samorządowym, jak i centralnym, za jakość architektury nie tylko mieszkaniowej, ale też publicznej (w znaczeniu obiektów użyteczności publicznej, takich jak: drogi, place, szkoły, urzędy itp.)¹.

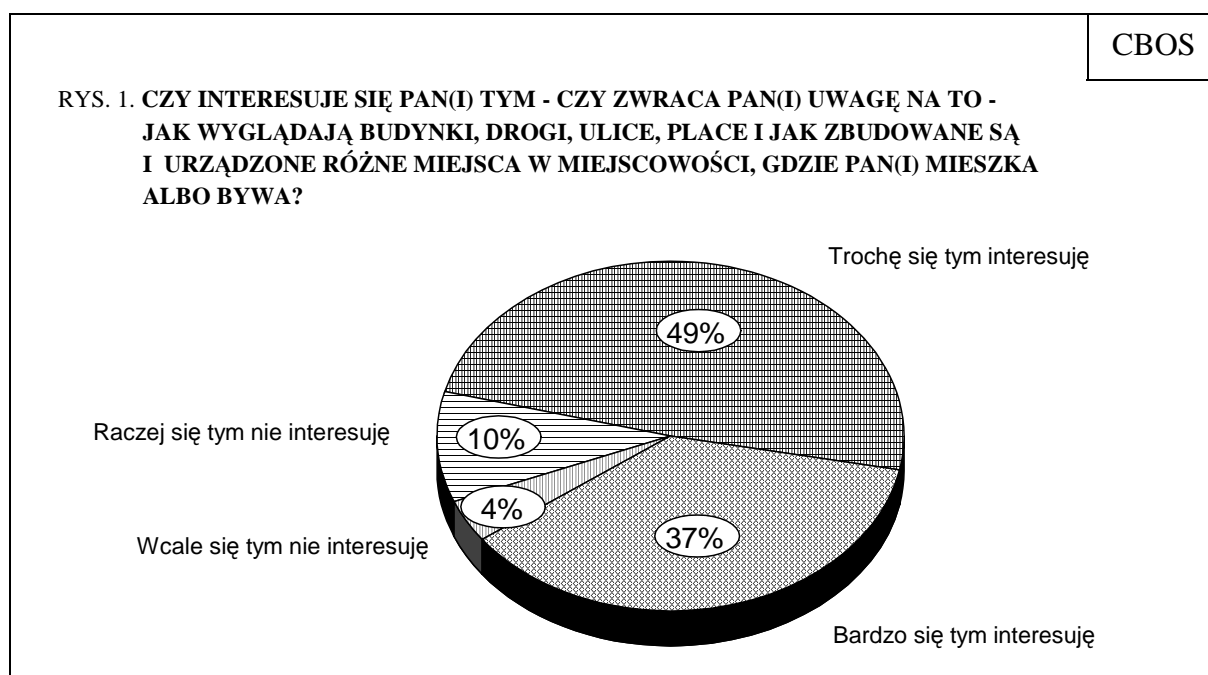
W naszym badaniu, realizowanym na zlecenie Stowarzyszenia Architektów Polskich², abstrahując od opinii specjalistów z branży architektonicznej i budowlanej, postanowiliśmy zbadać percepcję architektury w polskim społeczeństwie oraz oczekiwania Polaków związane ze współczesnym budownictwem publicznym i mieszkaniowym. Podjęliśmy m.in. takie wątki, jak: kwestia zainteresowania wyglądem otoczenia, ocena architektury miejsca zamieszkania respondentów, problem odpowiedzialności za jakość architektury oraz istotne jej cechy i funkcje w opinii społeczeństwa.

¹ Zob. m.in. dyskusję pt. „Architektura i polityka”, w: „ARCHITEKTURA”, Nr 7/2005, s. 60-67.

² Badanie zrealizowane przez CBOS w dniach 18-25 maja 2005 roku z inicjatywy Krajowej Izby Architektów na zlecenie Stowarzyszenia Architektów Polskich, działającego w porozumieniu z Krajową Izbą Architektów. Przeprowadzono je na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski, liczącej 1073 osoby.

ZAINTERESOWANIE WYGLĄDEM OTOCZENIA

Zdecydowana większość ankietowanych (86%) deklaruje zainteresowanie wyglądem swego otoczenia. Twierdzą oni, iż zwracają uwagę na to, jak prezentują się budynki, drogi, place oraz jak są zbudowane i urządzone poszczególne miejsca. Więcej niż co trzeci respondent (37%) stwierdza, że kwestia estetyki otoczenia jest dla niego szczególnie istotna.

Zainteresowanie wyglądem otoczenia częściej niż pozostali wykazują respondenci lepiej wykształceni, o wyższych dochodach oraz - co się z tym wiąże - lepiej oceniający warunki materialne własnego gospodarstwa domowego. Estetyka otoczenia, jak się okazuje, ma również nieco większe znaczenie dla tych, którzy częściej niż pozostali podróżują za granicę. Natomiast brak zainteresowania wyglądem poszczególnych miejsc częściej niż innych cechuje osoby pochodzące z terenów wiejskich oraz mieszkające obecnie na wsi, a także respondentów w wieku 65 lat i starszych (zob. tabele aneksowe).

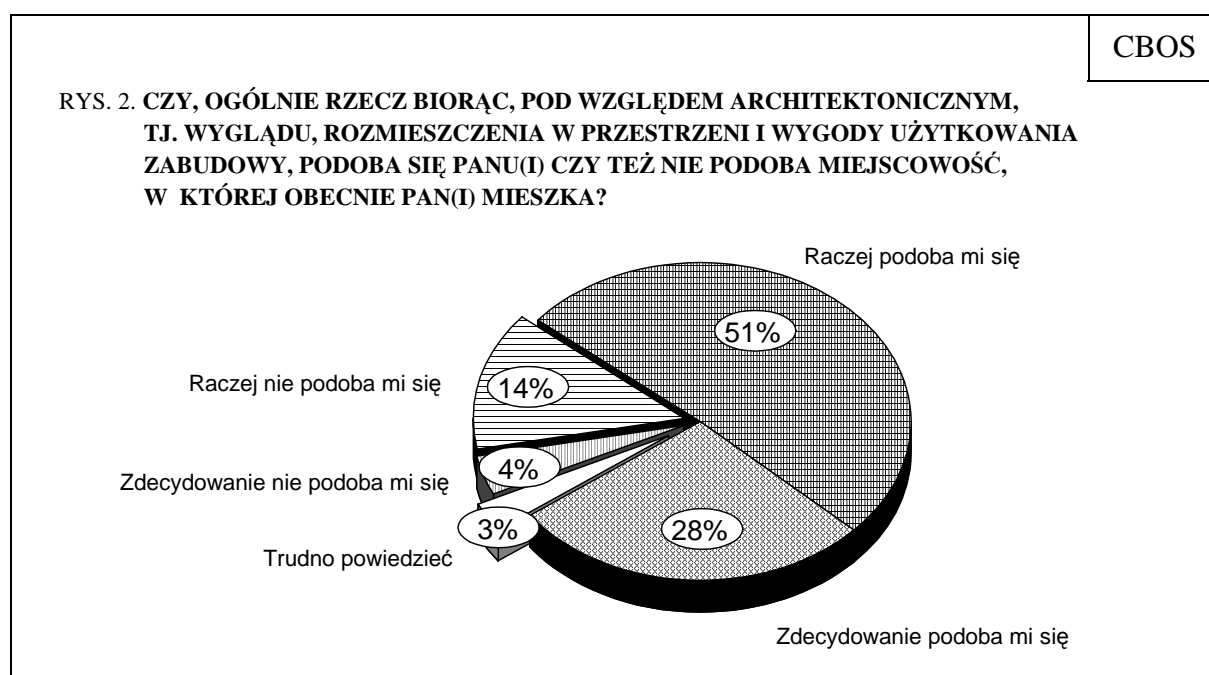
W ciągu ostatnich dwóch lat nie zmienił się istotnie poziom zainteresowania wyglądem poszczególnych miejsc i miejscowości. Jedynie nieco zwiększyła się grupa respondentów, którzy wykazują szczególne zainteresowanie w tym względzie (z 32% do 37%).

Tabela 1

Czy interesuje się Pan(i) tym - czy zwraca Pan(i) uwagę na to - jak wyglądają budynki, drogi, ulice, place i jak zbudowane są i urządzone różne miejsca w miejscowości, gdzie Pan(i) mieszka albo bywa?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2003	V 2005
	w procentach	
Bardzo się tym interesuję	32	37
Trochę się tym interesuję	53	49
Raczej się tym nie interesuję	10	10
Wcale się tym nie interesuję	5	4

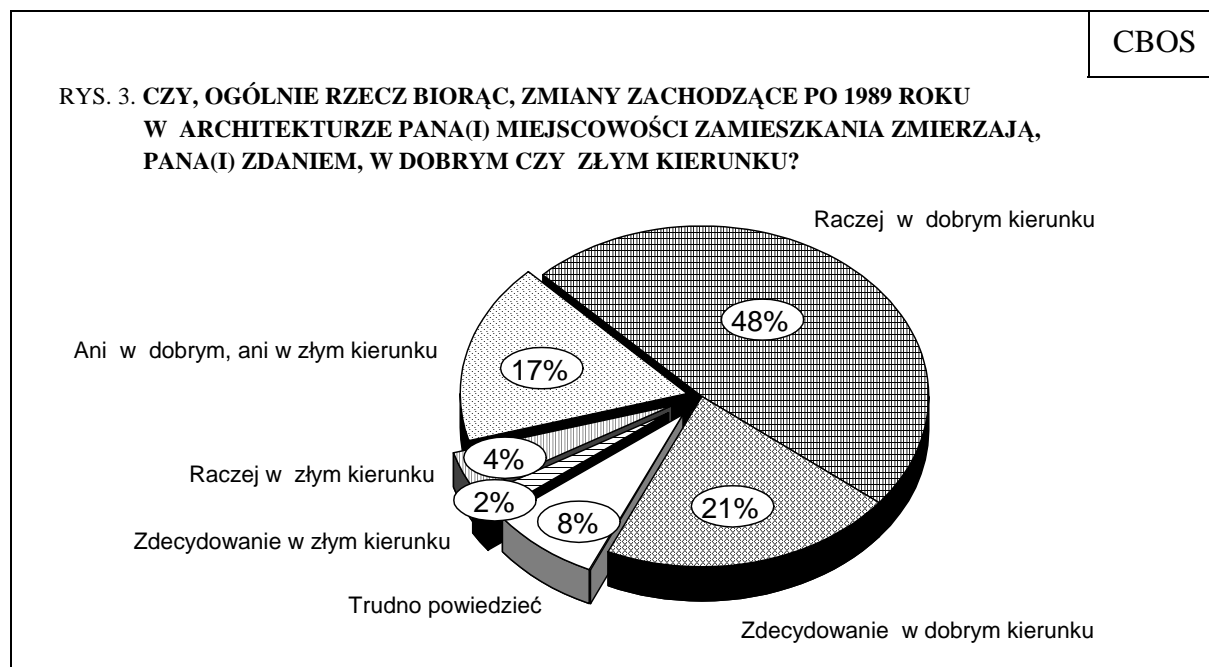
PERCEPCJA OTACZAJĄCEJ ARCHITEKTURY

Ogólnie rzecz biorąc, respondenci raczej pozytywnie oceniają zabudowę miejscowości, w których mieszkają, pod względem wyglądu, rozmieszczenia w przestrzeni oraz wygody użytkowania. Ponad trzy czwarte badanych (79%) stwierdza, że podoba im się architektura zamieszkiwanej miejscowości (w tym więcej niż co czwarty - 28% - ocenia ją zdecydowanie pozytywnie). Osoby negatywnie postrzegające zabudowę miejscowości, w której mieszkają, zarówno pod względem estetycznym, jak też urbanistycznym czy funkcjonalnym, stanowią 18%, z czego tylko nieliczni (4%) wyrażają zdecydowanie krytyczną opinię w tej kwestii.

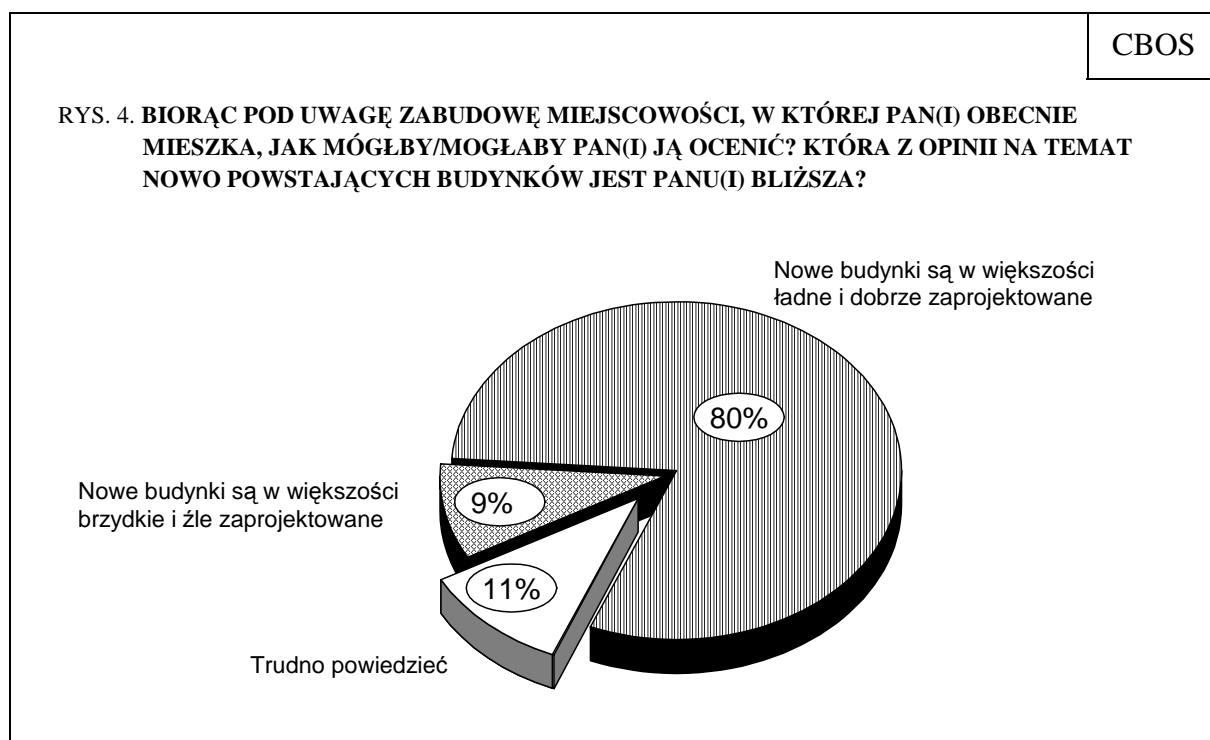

Percepcja architektury miejsca zamieszkania jest w znacznym stopniu uwarunkowana cechami socjodemograficznymi badanych. Zdecydowanie bardziej negatywnie niż pozostali oceniają zabudowę swojej miejscowości mieszkańcy największych miast - liczących powyżej 500 tys. ludności (prawie co trzeci z tej grupy ankietowanych wyraża krytycyzm w tym względzie) oraz osoby młode, zwłaszcza w przedziale 25-34 lata (co czwartej z nich nie podoba się własna miejscowość pod względem jakości architektury). Na zróżnicowanie ocen w tej kwestii wpływa również poziom wykształcenia respondentów - osoby lepiej wykształcone są bardziej krytyczne. Co czwarty badany z wyższym wykształceniem (26%) wyraża mniej lub bardziej negatywną opinię o stanie architektonicznym zamieszkiwanej miejscowości (zob. tabele aneksowe).

Poza tym, że ogólny stosunek do architektury miejsca zamieszkania respondentów jest w przeważającej mierze pozytywny, to również zmiany w niej zachodzące oceniane są zdecydowanie częściej jako zmierzające w dobrym kierunku (69%) niż w złym (6%). Znaczny jednak pozostaje odsetek niepotrafiących dokonać oceny tych zmian oraz niedostrzegających istotnych, korzystnych czy też niekorzystnych, przeobrażeń w tym zakresie (w sumie 25%).

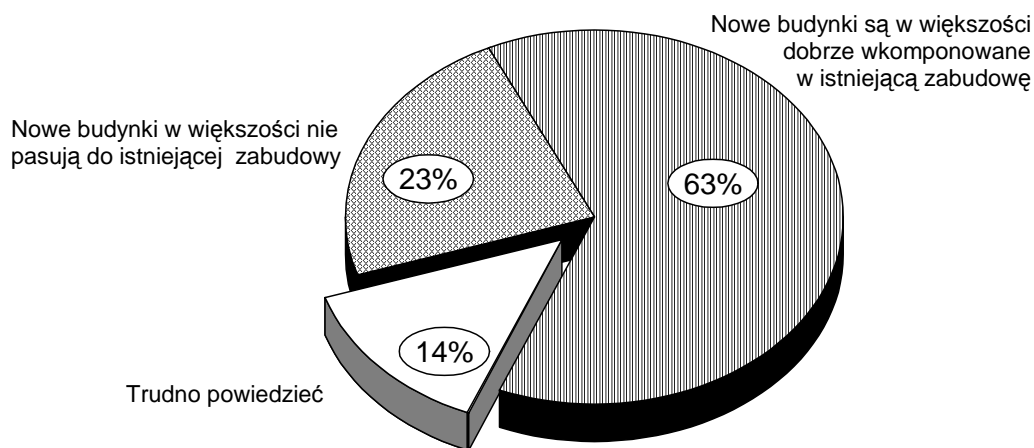

Spółeczeństwu na ogół podoba się to, co jest nowe, stąd estetyka najnowszej zabudowy nie wzbudza większych zastrzeżeń. Pomimo często wyrażanego przez architektów i osoby związane z branżą budowlaną niezadowolenia z estetyki i wkomponowania znacznej części nowo powstających obiektów - społeczeństwo w przeważającej większości (80%) ocenia je jako ładne i dobrze zaprojektowane. Przeciwnego zdania jest tylko co jedenasty badany (9%), a co dziewiąty (11%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Pomimo wysokiej zgodności w społeczeństwie co do tego, że nowo powstające budynki są w większości ładne i dobrze zaprojektowane, ocena wkomponowania tych obiektów w dotychczas istniejącą zabudowę wypada gorzej, chociaż i tak niemal dwie trzecie ankietowanych (63%) uważa, iż nowe budynki w większości nie wyróżniają się na tle wcześniej powstałych obiektów. Natomiast niespełna co czwarty badany (23%) uważa, iż większość nowych budynków nie pasuje do dotychczas istniejącej zabudowy.

RYS. 5. BIORĄC POD UWAGĘ ZABUDOWĘ MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ PAN(I) OBECNIE MIESZKA, JAK MÓGLBY/MOGLĄBY PAN(I) JĄ OCENIĆ? KTÓRA Z OPINII NA TEMAT NOWO POWSTAJĄCYCH BUDYNKÓW JEST PANU(I) BLIŻSZA?

Zdecydowanie najbardziej krytyczną ocenę wkomponowania nowych budynków do wcześniej istniejącej zabudowy wystawiają mieszkańcy największych miast (tutaj prawie równoważą się odsetki ocen pozytywnych i negatywnych), najkorzystniej natomiast ocena ta wypada wśród mieszkańców wsi. Również częściej niż pozostali (podobnie jak przy wyrażaniu ogólnego stosunku do architektury miejsca zamieszkania) efekt kompozycji starych i nowych budynków negatywnie oceniają najmłodszy ankietowani, osoby z wyższym wykształceniem, uzyskujący największe dochody, mieszkający w blokach i kamienicach oraz ci, którzy przynajmniej raz byli za granicą.

Gorzej niż ogólna percepcja architektury w Polsce i zmian w niej zachodzących wypada bardziej szczegółowa jej ocena pod względem estetycznym. Respondenci, posługując się skalą od 1 do 7, na której 1 oznaczało „w ogóle mi się nie podoba(ją)”, a 7 - „bardzo mi się podoba(ją)”, oceniali wygląd zamieszkiwanego przez nich budynku, jego najbliższego otoczenia (klatek schodowych, podwórzy, placów i innych budynków mieszkalnych) oraz obiektów użyteczności publicznej w całej miejscowości (niekoniecznie znajdujących się blisko miejsca zamieszkania).

Ogólnie rzecz biorąc, można stwierdzić, iż ocena ta wypada przeciętnie, choć z nieznaczną przewagą na korzyść ocenianych obiektów i miejsc (średnia ocen wyniosła od 4,23 do 4,52). Uwydatnia się w tym względzie pewna prawidłowość, zgodnie z którą bardziej rygorystycznie oceniane są obiekty najbliższe respondentom, z którymi stykają się na co

dzień, a więc przede wszystkim budynek mieszkalny, a w dalszej kolejności obiekty stanowiące jego otoczenie. Najbardziej pozytywnie natomiast postrzegana jest estetyka obiektów publicznych, usytuowanych w dalszej przestrzeni, nie zawsze stanowiących integralną część codziennego życia respondentów, takich jak: urzędy, sklepy, szpitale, szkoły czy parki. Może się to wiązać również z tym, że wspomniane obiekty są zwykle usytuowane w centrach poszczególnych miejscowości, w związku z czym są lepiej doinwestowane i bardziej zadbane.

Jeżeli chodzi o **ocenę estetyki zamieszkiwanego budynku** - w 44% wypowiedzi jest ona pozytywna (w tym w 17% zdecydowanie). Więcej niż co piąty badany (22%) ma ambiwalentny stosunek do wyglądu własnego bloku lub domu, natomiast co trzeci (33%) określa go w kategoriach negatywnych, z czego 11% to osoby wyjątkowo krytyczne w tej kwestii.

Zadowolenie z wyglądu zamieszkiwanych budynków wyrażają przede wszystkim osoby będące ich właścicielami (głównie mieszkańcy domów jednorodzinnych), niezadowolenie natomiast dominuje wśród lokatorów budynków komunalnych (należących do miasta lub gminy), a w dalszej kolejności wśród zamieszkujących budynki spółdzielcze (zarówno lokatorskie, jak i własnościowe). Ponadto wygląd budynku mieszkalnego bardziej niż młodszych ankietowanych (zwłaszcza tych poniżej 24 lat), satysfakcjonuje osoby w wieku 65 lat i starsze, częściej też mieszkających na wsi niż w miastach (zwłaszcza w największych), jak również oceniających własne warunki materialne jako dobre.

Wygląd najbliższego otoczenia budynku zamieszkania w pozytywnych kategoriach ocenia już niemal połowa badanych (47%). Więcej niż co piąty ankietowany (22%) wyraża ambiwalentny stosunek do tej kwestii, a niespełna co trzeci (30%) wystawia notę negatywną. Również ten element zabudowy zdecydowanie częściej niż lokatorzy kamienic pozytywnie oceniają mieszkający w domach jednorodzinnych. Podobnie jak sam budynek, również jego otoczenie najczęściej nie odpowiada estetycznie badanym zamieszkującym budynki komunalne oraz spółdzielcze. Zadowolenie z wyglądu obiektów znajdujących się w najbliższym otoczeniu zamieszkania wyrażają głównie osoby, które ukończyły 65 rok życia, mieszkańcy wsi, badani z wykształceniem podstawowym oraz respondenci dobrze oceniający swoją sytuację materialną.

Estetykę **obiektów użyteczności publicznej w miejscu zamieszkania**, podobnie jak najbliższe otoczenie zamieszkiwanego budynku, pozytywnie ocenia niemal co drugi badany (48%), natomiast o połowę mniej (23%) wyraża niezadowolenie z tego elementu zabudowy.

Znaczna pozostaje liczba wyrażających mieszane odczucia estetyczne w tym zakresie - stanowią oni jedną czwartą całej populacji (25%). Tak jak w poprzednich przypadkach - negatywne oceny wystawiają głównie osoby z wyższym wykształceniem oraz urodzeni i mieszkający w największych miastach.

Tabela 2

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) wygląd:	W ogóle mi się nie podoba(ją)			Oceny pośrednie	Bardzo mi się podoba(ją)			Trudno powiedzieć
	1	2	3	4	5	6	7	
	w procentach							
- budynku, w którym Pan(i) mieszka	11	10	12	22	17	10	17	1
	33				44			
- najbliższego otoczenia budynku, w którym Pan(i) mieszka (klatek schodowych, podwórzy, placów osiedlowych, innych budynków mieszkalnych itp.)	10	8	12	22	19	13	15	1
	30				47			
- obiektów użyteczności publicznej w Pana(i) miejscowości (urzędów, sklepów, szpitali, szkół, parków itp.)	4	6	13	25	19	17	12	4
	23				48			

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA.

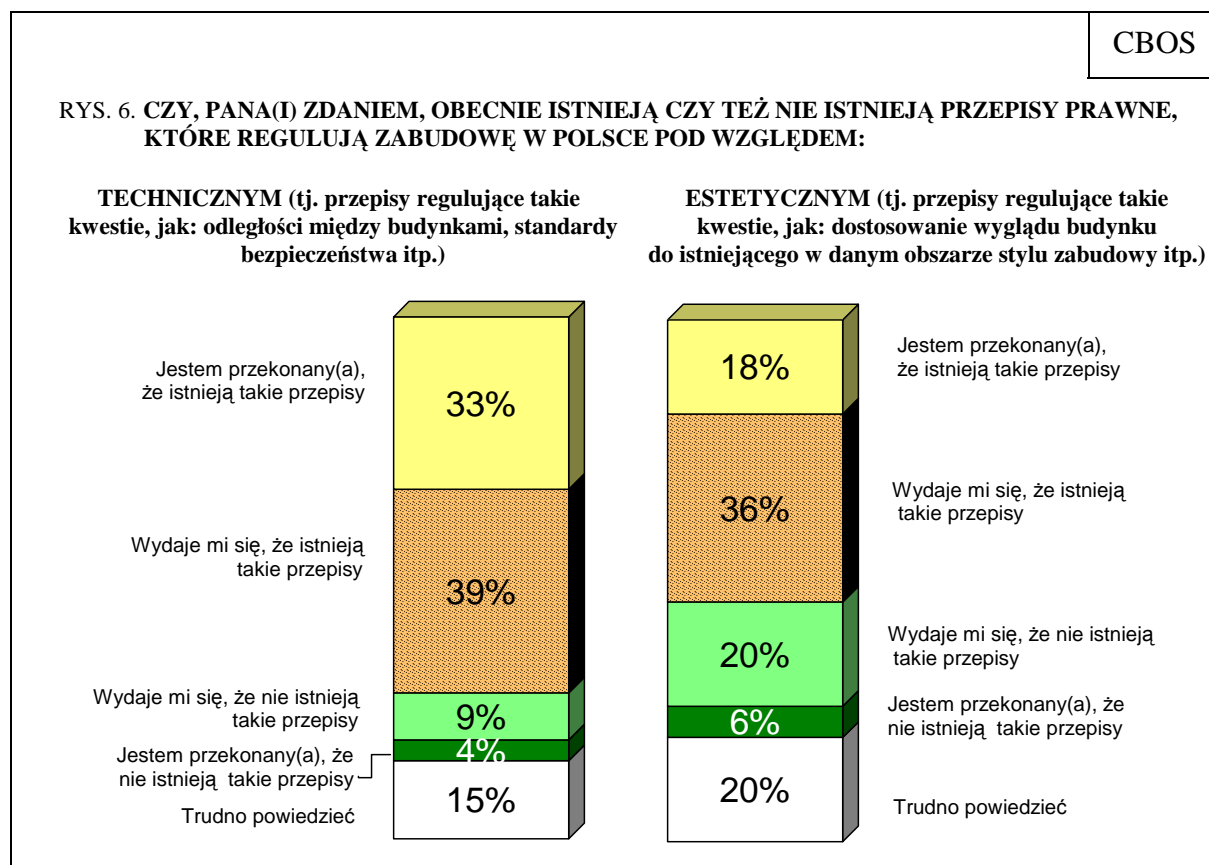
PROBLEM REGULACJI W BUDOWNICTWIE

Co trzeci ankietowany (33%) wyraża przekonanie, że istnieją w Polsce przepisy regulujące zabudowę **pod względem technicznym**, a więc ustalające m.in. odległość między budynkami oraz różnego rodzaju standardy bezpieczeństwa. Nieco więcej osób (39%) jedynie przypuszcza, iż tego typu przepisy obowiązują. Co jedenasty respondent (9%) wyraża wątpliwość co do istnienia takich regulacji, a tylko nieliczni (4%) są przekonani o zupełnym ich braku. Znaczny pozostaje odsetek tych, którzy nie potrafią ustosunkować się do tej kwestii (15%).

Przekonanie o istnieniu przepisów regulujących zabudowę pod względem technicznym jest społecznie zróżnicowane. Mężczyźni wyrażają je stosunkowo częściej niż kobiety. Silniejsze niż wśród pozostałych jest również wśród osób z wyższym i średnim

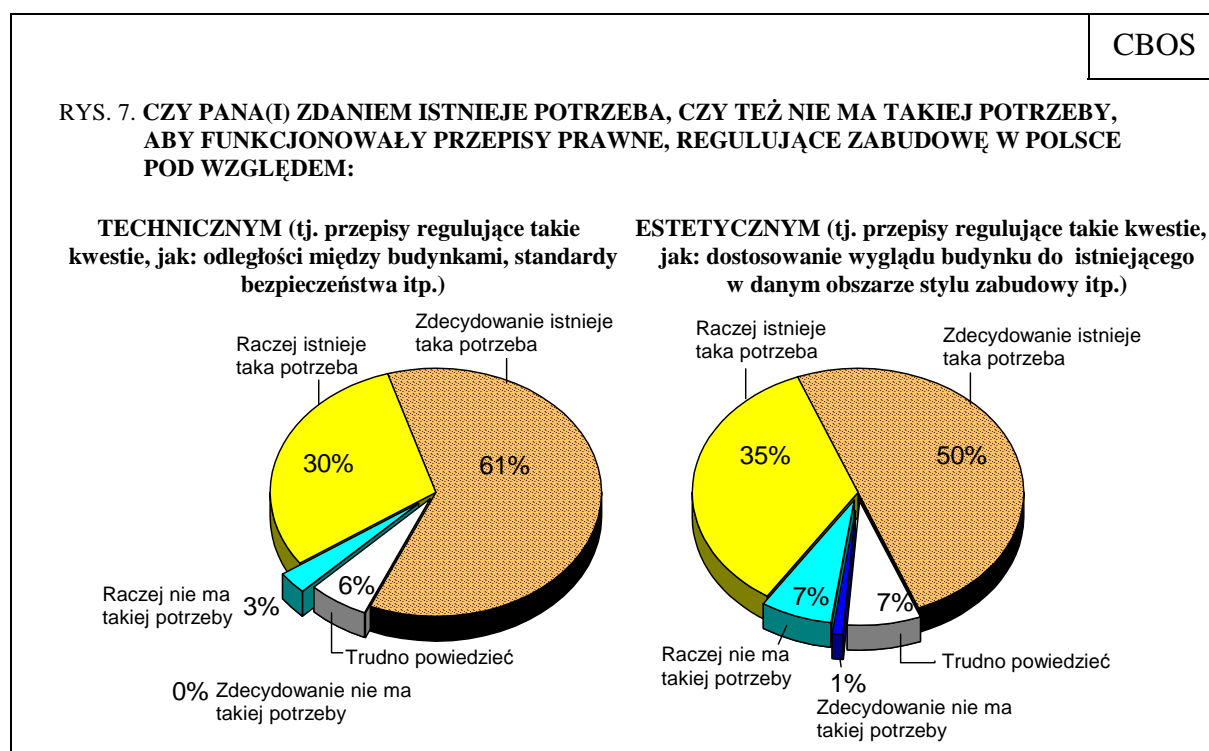
wykształceniem oraz zadowolonych z warunków materialnych własnych gospodarstw domowych. W grupach społeczno-zawodowych przekonanie takie dominuje wśród kadry kierowniczej, inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla, pracujących na własny rachunek, uczniów i studentów oraz rolników. Opinie o istnieniu przepisów regulujących zabudowę pod względem technicznym stosunkowo częściej też wyrażają osoby młode oraz badani w średnim wieku (do 54 lat) niż respondenci mający 65 lat i więcej.

Przekonanie o funkcjonowaniu norm regulujących zabudowę **pod względem estetycznym** wyraża ponad połowa ankietowanych (54%), z czego (36%) jedynie przypuszcza, że uregulowania takie istnieją. Przeświadczenie co do istnienia takich przepisów, podobnie jak w przypadku uregulowań technicznych, nieco częściej od kobiet wyrażają mężczyźni, a ze względu na status zawodowy częściej od innych deklarują je przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla. Stosunkowo rzadziej niż pozostali opinię taką podzielają badani w wieku 65 lat i starsi, jak również respondenci z wykształceniem podstawowym oraz uzyskujący względnie najniższe dochody w przeliczeniu na osobę.

Pomimo zróżnicowania opinii o faktycznym stanie regulacji zabudowy w Polsce oraz dosyć częstych trudności z jego określeniem - kwestie powinnościowe w tym zakresie nie budzą większych wątpliwości. Na poziomie ogólnych deklaracji notujemy niemal powszechne przekonanie o potrzebie istnienia norm regulujących zabudowę pod względem technicznym (91%). Większość ankietowanych (61%) nie ma żadnych wątpliwości co do konieczności funkcjonowania takich regulacji, a jedynie 3% badanych uważa, iż przepisy takie nie są potrzebne.

Konieczność obowiązywania przepisów regulujących estetykę zabudowy nie jest już aż tak bardzo oczywista jak w przypadku regulacji technicznych, choć i w tym względzie przytłaczająca większość badanych (85%) wyraża opinię o potrzebie ich funkcjonowania, z czego co drugi (50%) nie ma co do tego żadnych wątpliwości. Jedynie co dwunasty ankietowany (8%) nie dostrzega potrzeby funkcjonowania stosownych przepisów regulujących estetykę zabudowy.

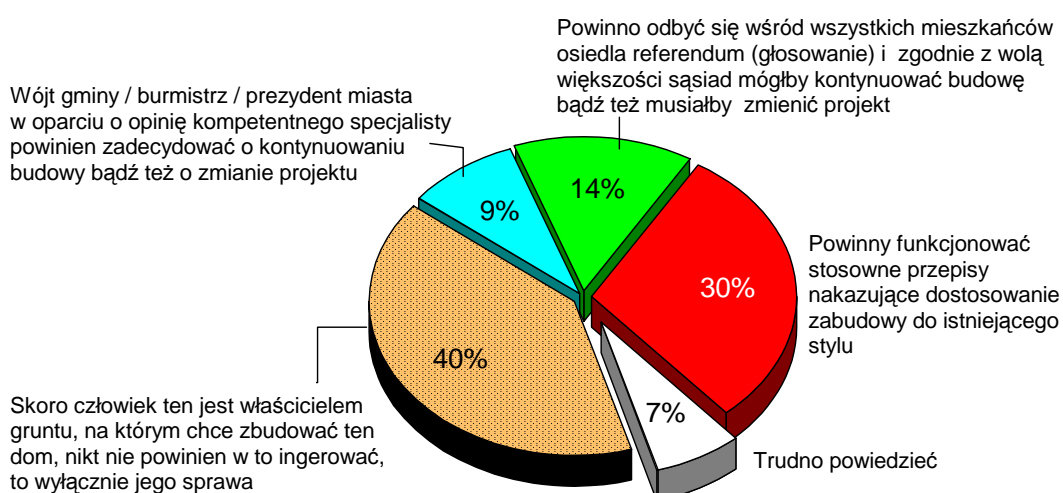

Relatywnie rzadziej potrzebę regulacji zabudowy zarówno pod względem technicznym, jak i estetycznym dostrzegają osoby najstarsze (mające 65 lat i więcej), mieszkające na wsiach i w małych miastach (do 20 tys. mieszkańców) oraz pochodzące z terenów wiejskich. Konieczność istnienia takich przepisów rzadziej wyrażają ponadto badani z podstawowym i średnim wykształceniem oraz niewyjeżdżający za granicę lub robiący to bardzo rzadko.

Wprawdzie na poziomie ogólnych deklaracji Polacy w znacznym stopniu dostrzegają potrzebę istnienia przepisów regulujących zabudowę, zarówno pod względem technicznym, jak i estetycznym, ale skłonność do akceptacji ich obowiązywania wyraźnie maleje wraz z pojawieniem się elementu własności i związanego z nim prawa do wolności decydowania o swoim mieniu. Pojawia się zatem konflikt między dwiema wartościami - prawem jednostki do samostanowienia o swojej własności (wartość wolności osobistej) oraz poszanowaniem ładu przestrzennego (jako wartości społecznej). Respondenci zapytani o najlepsze - ich zdaniem - rozwiązanie w sytuacji, gdy na osiedlu domów jednorodzinnych, zbudowanym w jednolitym stylu, jeden z mieszkańców postanawia wybudować dom, który będzie całkowicie różny od pozostałych, w znacznej części (40%) uznali za priorytetowe prawo jednostki do samostanowienia o własnym mieniu. Wyrazili oni przekonanie, że skoro dany człowiek jest właścicielem gruntu, na którym chce zbudować dom, mimo iż wyraźnie będzie się różnił od pozostałych budynków w okolicy, nikt nie powinien w to ingerować.

CBOS

RYS. 8. ZAŁÓŻMY, ŻE MIESZKA PAN(I) NA OSIEDLU DOMÓW JEDNORODZINNYCH, KTÓRE ZOSTAŁO ZBUDOWANE W JEDNOLITYM STYLU. WSZYSTKIE BUDYNKI MIESZKALNE SĄ DO SIEBIE PODOBNE, A BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, TAKIE JAK URZĘDY CZY SKLEPY, WKOMPONOWANE SĄ W ISTNIEJĄCY W MIEJSCOWOŚCI STYL ZABUDOWY. TYMCZASEM WŁAŚCICIEL SĄSIADUJĄCEJ Z PANEM(IĄ) DZIAŁKI POSTANAWIA WYBUDOWAĆ DOM, KTÓRY BĘDZIE CAŁKOWICIE RÓŻNY OD POZOSTAŁYCH BUDYNKÓW W OKOLICY. KTÓRE Z PRZEDSTAWIONYCH ROZWIĄZAŃ WYDAJE SIĘ PANU(I) NAJBARDZIEJ ODPWIEDNIE W ZAISTNIAŁEJ SYTUACJI?

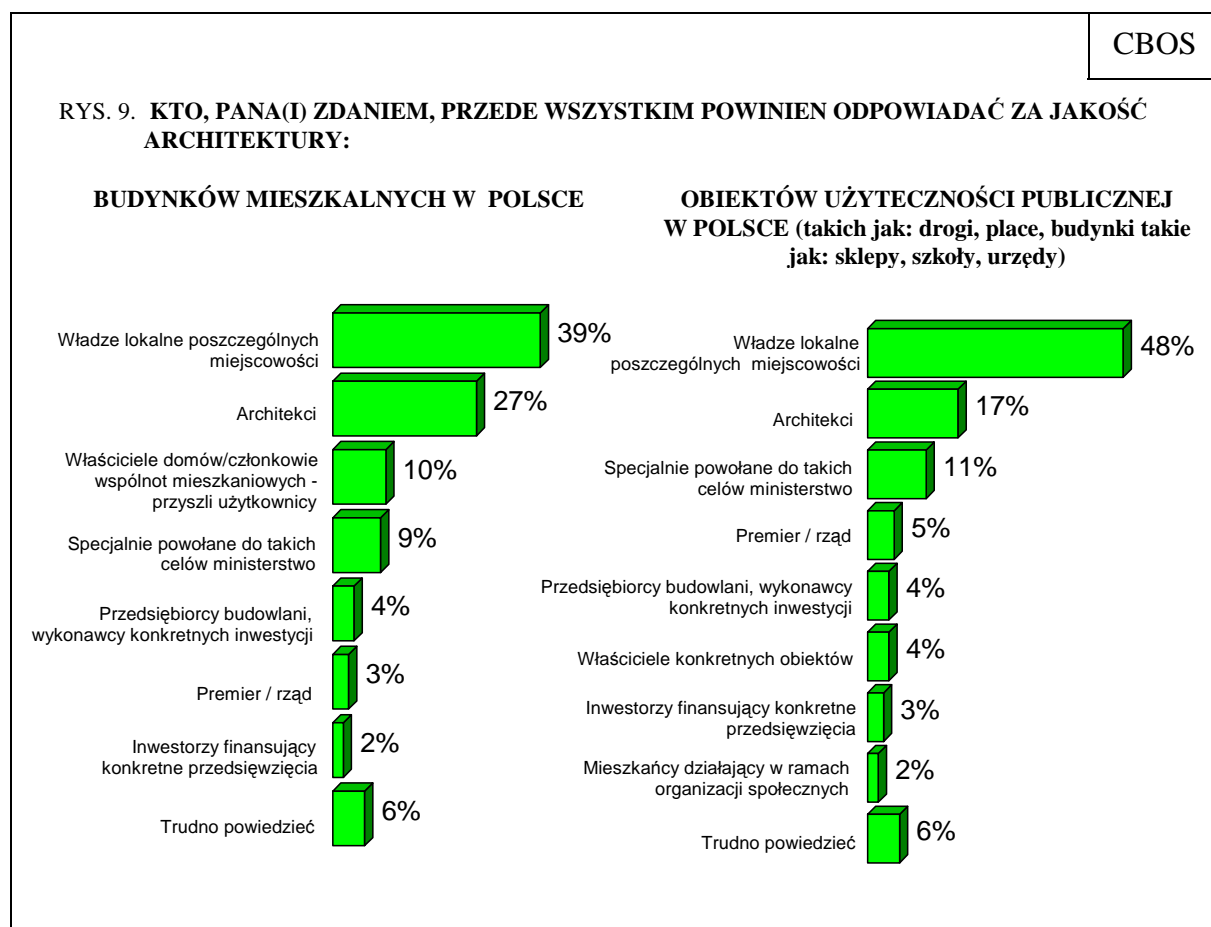
Ponad połowa respondentów (53%) opowiada się jednak za pewnymi regulacjami w tego typu sytuacjach. Niemal co trzeci badany (30%) stwierdza, iż powinny funkcjonować stosowne przepisy nakazujące dostosowanie nowej zabudowy do istniejącego stylu. Co siódmy (14%) jest zdania, iż najlepszym rozwiązaniem w analizowanej sytuacji byłoby referendum wśród mieszkańców osiedla, większością głosów rozstrzygające o dalszych losach budowy. Natomiast co jedenasty respondent (9%) uważa, że decyzję w tej sprawie powinien podjąć wójt gminy, burmistrz lub prezydent miasta po uzyskaniu opinii kompetentnego specjalisty.

Tendencja do przedkładania praw wolnościowych nad dobro wspólne, jakim jest w tej sytuacji poszanowanie ładu przestrzennego, charakteryzuje głównie młodszych badanych (w wieku do 35 lat) oraz respondentów mieszkających w domach jednorodzinnych. Relatywnie najrzadziej postawę niczym nieograniczonej wolności w tej kwestii przejawiają osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańcy największych miast, a w grupach zawodowych - głównie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (zob. tabele aneksowe).

Obok technicznych i estetycznych kwestii regulacji zabudowy w Polsce pojawia się problem odpowiedzialności za architektoniczną jakość powstających obiektów. W opinii zdecydowanej większości ankietowanych zabudowa w Polsce powinna być regulowana, a za jej jakość powinny odpowiadać przede wszystkim władze samorządowe poszczególnych miejscowości, a w dalszej kolejności również architektki.

Odpowiedzialność władz lokalnych za jakość architektury jest szczególnie istotna, zdaniem ankietowanych, w przypadku obiektów użyteczności publicznej. Niemal co drugi badany (48%) wyraża przekonanie, że to władze samorządowe powinny odpowiadać za architekturę obiektów publicznych, takich jak: drogi, place, sklepy, szkoły czy urzędy. W dalszej kolejności odpowiedzialność za jakość architektury tego typu obiektów, zdaniem respondentów, spoczywa na architektach (17% wskazań). Co dziewiąty badany (11%) uważa, iż kwestia ta powinna stanowić przedmiot zainteresowania specjalnie do tego typu celów powołanego ministerstwa, a tylko nieliczni sugerują, iż odpowiedzialność taka powinna spoczywać na premierze i jego gabinecie (5%), przedsiębiorcach budowlanych (4%), właścicielach poszczególnych obiektów (4%), inwestorach finansujących konkretne przedsięwzięcia (3%) czy też organizacjach społecznych (2%).

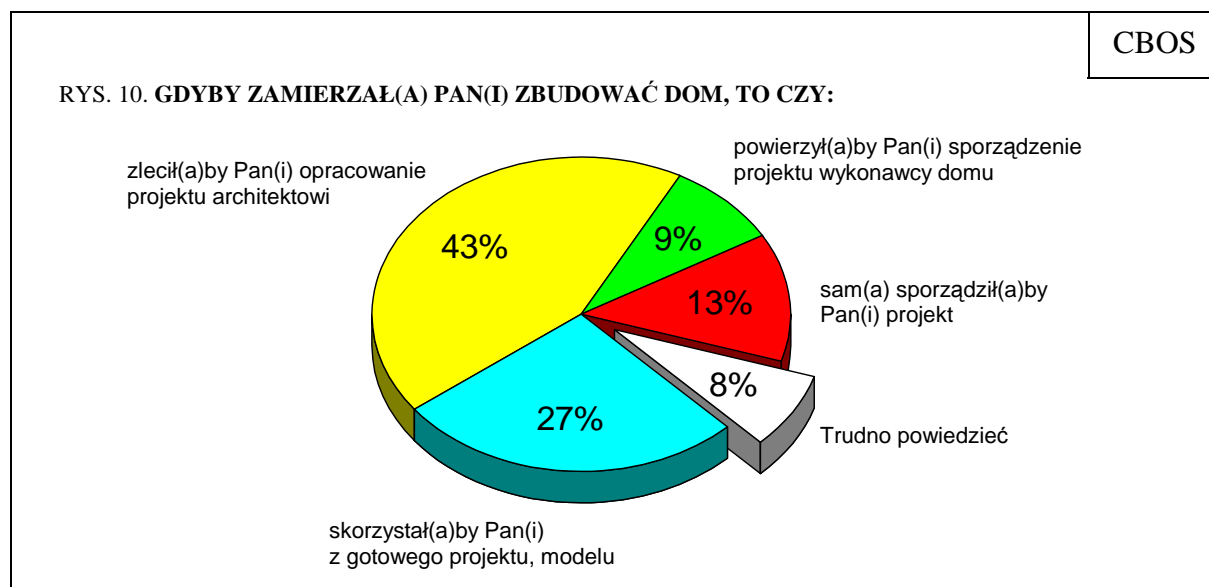
Podobnie, choć w nieco odmiennych proporcjach, rozkłada się w opinii respondentów odpowiedzialność architektoniczna za budynki mieszkalne w Polsce. Również przy tego typu zabudowie największe oczekiwania (choć stosunkowo mniejsze niż przy budownictwie publicznym) wiązane są z władzami lokalnymi poszczególnych miejscowości (39%). Stosunkowo dużą rolę w tym względzie (znacznie większą niż w przypadku budynków użyteczności publicznej) przypisują badani architektom (27%). W dalszej kolejności, ich zdaniem, odpowiedzialność za architektoniczną jakość budynków mieszkalnych powinni ponosić również przyszli użytkownicy powstających domów lub bloków (10%), a także specjalne ministerstwo, które zajmowałoby się tymi sprawami (9%). Podobnie jak na jakość budownictwa publicznego, tak też i mieszkaniowego nie powinni mieć znaczącego wpływu, w opinii badanych, przedsiębiorcy budowlani, rząd czy też inwestorzy finansujący poszczególne przedsięwzięcia budowlane.

ROLA ARCHITEKTA

Chcąc ustalić, w jakim stopniu istotna dla Polaków jest rola architekta w procesie tworzenia ładu przestrzennego, zapytaliśmy o to, czy mając w planach budowę własnego domu - w celu sporządzenia jego projektu - skorzystaliby z usług architekta czy też szukaliby raczej innych rozwiązań.

Jak się okazuje, rola architekta na etapie tworzenia projektu domu dla znacznej części respondentów jest niezastąpiona. Ponad dwie piąte ogółu badanych (43%) to właśnie architektowi zleciłoby opracowanie projektu domu. Chęć skorzystania z gotowego modelu wyraziła nieco ponad jedna czwarta ankieterowanych (27%), co ósmy (13%) byłby gotów sam sporządzić projekt przyszłego domu, a co jedenasty (9%) powierzyłby jego przygotowanie wykonawcy inwestycji.

Chęć skorzystania z usług architekta przy tworzeniu projektu domu częściej niż pozostali wyrażają badani lepiej wykształceni, mieszkańcy miast, respondenci charakteryzujący się względnie najwyższymi dochodami w przeliczeniu na osobę oraz - co się z tym wiąże - lepiej oceniający sytuację materialną własnego gospodarstwa domowego. Chętniej też niż pozostali prace projektowe zleciłoby architektowi przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla. Natomiast robotnicy i rolnicy, podobnie jak ludzie młodzi (do 34 lat), stosunkowo częściej niż inni skłonni byłiby do stworzenia autorskiego projektu lub powierzenia jego opracowania wykonawcy domu (zob. tabele aneksowe).

ISTOTA POSZCZEGÓLNYCH ELEMENTÓW ZWIĄZANYCH Z ZAMIESZKANIEM

Zapytaliśmy badanych, jakie elementy byłyby dla nich istotne przy wyborze nowego mieszkania lub domu, gdyby musieli zmienić dotychczasowe miejsce zamieszkania. Okazuje się, że - chociaż w różnym stopniu - większość z przedstawionych respondentom cech dotyczących miejsca zamieszkania oceniana jest jako ważna przy podejmowaniu decyzji o wyborze nowego mieszkania lub domu. Zdecydowanie lepiej, zdaniem respondentów, gdy budynek mieszkalny wkomponowany jest w otaczającą go zabudowę, niż gdy się wyróżnia spośród innych budynków w okolicy (66% wobec 36%). Jak się jednak okazuje - jednolity styl zabudowy w całej okolicy nie ma już aż takiego znaczenia - istotę tego elementu podkreśla nieco więcej niż co trzeci badany (37%).

Ważna, zdaniem ankietowanych, jest estetyka zamieszkiwanego budynku (84%), przestrzeń publiczna wokół niego (84%), obecność obiektów użyteczności publicznej (86%), a tym bardziej dobra komunikacja z innymi miejscowościami czy dzielnicami (96%). Zdecydowanie przeważają natomiast aspekty pragmatyczne w tym względzie. Liczy się przede wszystkim niski koszt utrzymania (99%), bezpieczeństwo (98%) oraz funkcjonalność (97%). Obok tych elementów zwraca się także szczególną uwagę na czystość ulic i chodników oraz wolną przestrzeń i dużą ilość zieleni (po 98%).

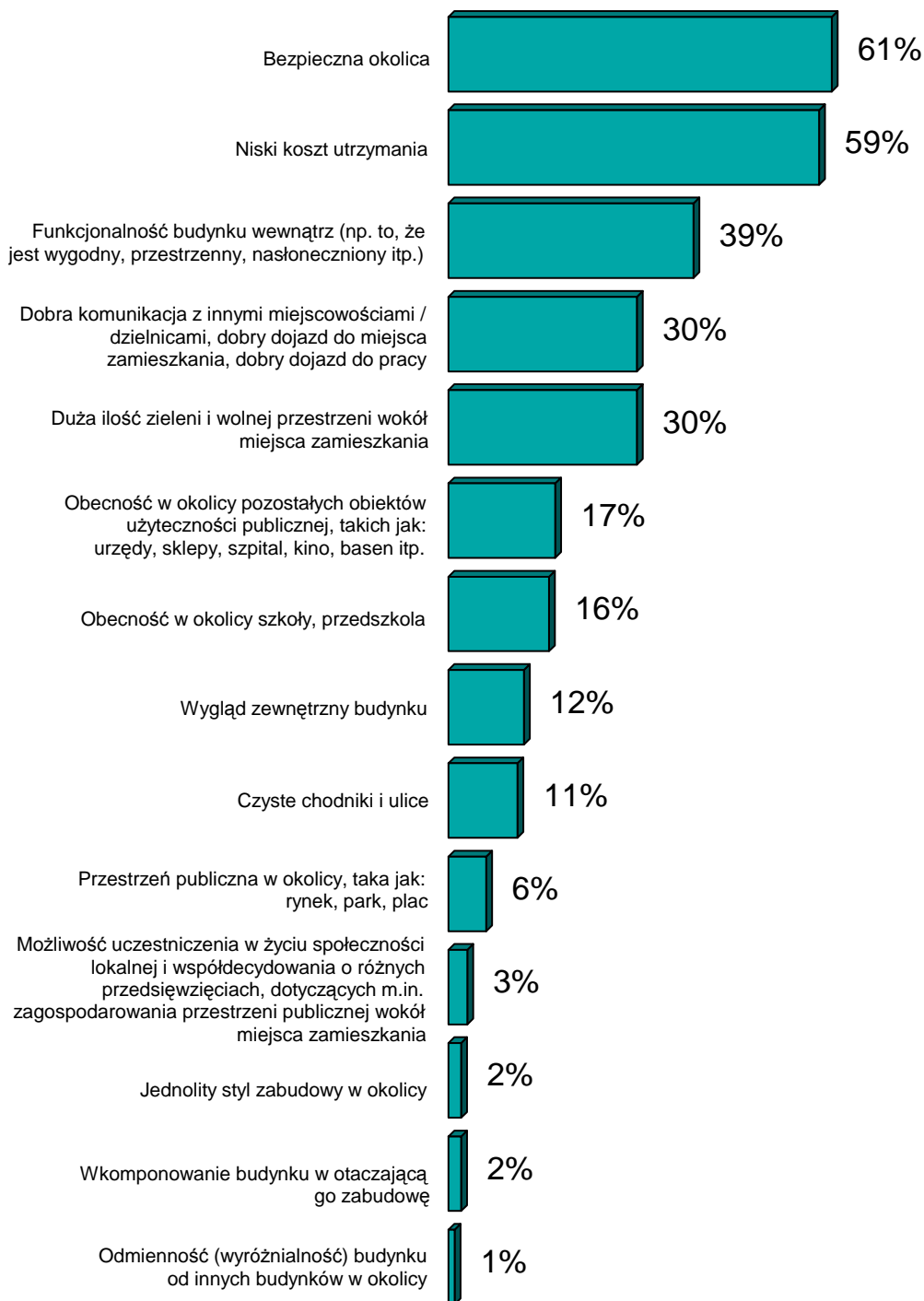
Pragmatyzm Polaków jeszcze bardziej uwydatnia się wraz z koniecznością wskazania na najważniejsze, ich zdaniem, elementy, związane z wyborem miejsca zamieszkania. Z listy wielu elementów, spośród których zdecydowaną większość uznali za ważne, a nawet bardzo ważne przy wyborze domu lub mieszkania, poprosiliśmy o wskazanie maksymalnie trzech, ich zdaniem najistotniejszych przy podejmowaniu decyzji o nowym miejscu zamieszkania. Hierarchia potrzeb nie uległa istotnym zmianom w porównaniu z sytuacją, gdy badani ustosunkowywali się do każdego z omawianych elementów, związanych z miejscem zamieszkania, oceniając ich istotność. W tym wypadku najważniejsze okazuje się bezpieczeństwo (61%), zaraz potem ekonomiczność - rozumiana jako niski koszt utrzymania (59%), następnie funkcjonalność (39%) i dobra komunikacja (30%). Dopiero w dalszej kolejności pojawiają się takie cechy, jak wolna przestrzeń, z dużą ilością zieleni (30%) czy też elementy typowo estetyczne, jak wygląd zewnętrzny budynku (12%) oraz czystość chodników i ulic (11%). Na bardzo odległy plan w porównaniu z innymi elementami schodzi chęć współdecydowania o różnych przedsięwzięciach, dotyczących między innymi zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół miejsca zamieszkania. Na możliwość uczestniczenia

w życiu społeczności lokalnej, jako na istotny element przy wyborze nowego miejsca zamieszkania wskazał znikomy odsetek badanych (3%). Za najmniej istotne uznano takie cechy, jak: jednolity styl budownictwa w okolicy (2%), wkomponowanie budynku w otaczającą go zabudowę (2%) oraz cechę przeciwną do ostatniej: odmienność budynku od pozostałych domów, znajdujących się wokół (1%).

Tabela 3

Przypuśćmy, że z różnych powodów decyduje się Pan(i) na zmianę dotychczasowego miejsca zamieszkania. Które z przedstawionych elementów uznał(a)by Pan(i) za ważne, a które za nieważne przy wyborze nowego mieszkania lub domu?	Bardzo ważne	Raczej ważne	Raczej nieważne	Zdecydowanie nieważne	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Niski koszt utrzymania	85	14	0	0	1
	99		0		
Bezpieczna okolica	89	9	1	0	1
	98		1		
Czyste chodniki i ulice	77	21	1	0	1
	98		1		
Duża ilość zieleni i wolnej przestrzeni	70	28	1	0	1
	98		1		
Funkcjonalność budynku wewnątrz (wygoda, przestrzeń, nasłonecznienie)	71	26	2	0	1
	97		2		
Dobra komunikacja z innymi miejscowościami/dzielnicami, dobry dojazd do pracy	78	18	2	0	2
	96		2		
Obecność w okolicy obiektów użyteczności publicznej, takich jak: urzędy, sklepy, szpital, kino, basen itp.	43	43	11	2	1
	86		13		
Przestrzeń publiczna w okolicy, taka jak: rynek, park, plac	40	44	12	1	3
	84		13		
Wygląd zewnętrzny budynku	28	56	12	2	2
	84		14		
Obecność w okolicy szkoły, przedszkola	42	33	16	6	3
	75		22		
Wkomponowanie budynku w otaczającą go zabudowę	19	47	23	4	7
	66		27		
Możliwość uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i współdecydowania o różnych przedsięwzięciach	18	38	29	8	7
	56		37		
Jednolity styl zabudowy w okolicy	11	26	43	12	8
	37		55		
Odmienność (wyróżnialność) budynku od innych budynków w okolicy	7	29	46	13	5
	36		59		

RYS. 11. PRZYPUŚĆMY, ŻE Z RÓŻNYCH POWODÓW DECYDUJE SIĘ PAN(I) NA ZMIANĘ DOTYCHCZASOWEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA. KTÓRE Z PRZEDSTAWIONYCH ELEMENTÓW UZNAŁ(A)BY PAN(I) ZA WAŻNE, A KTÓRE ZA NIEWAŻNE PRZY WYBORZE NOWEGO MIESZKANIA LUB DOMU? PROSZĘ WSKAZAĆ NIE WIĘCEJ NIŻ TRZY, PANA(I) ZDANIEM, NAJWAŻNIEJSZE ELEMENTY PRZY WYBORZE NOWEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA

* Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać do trzech elementów

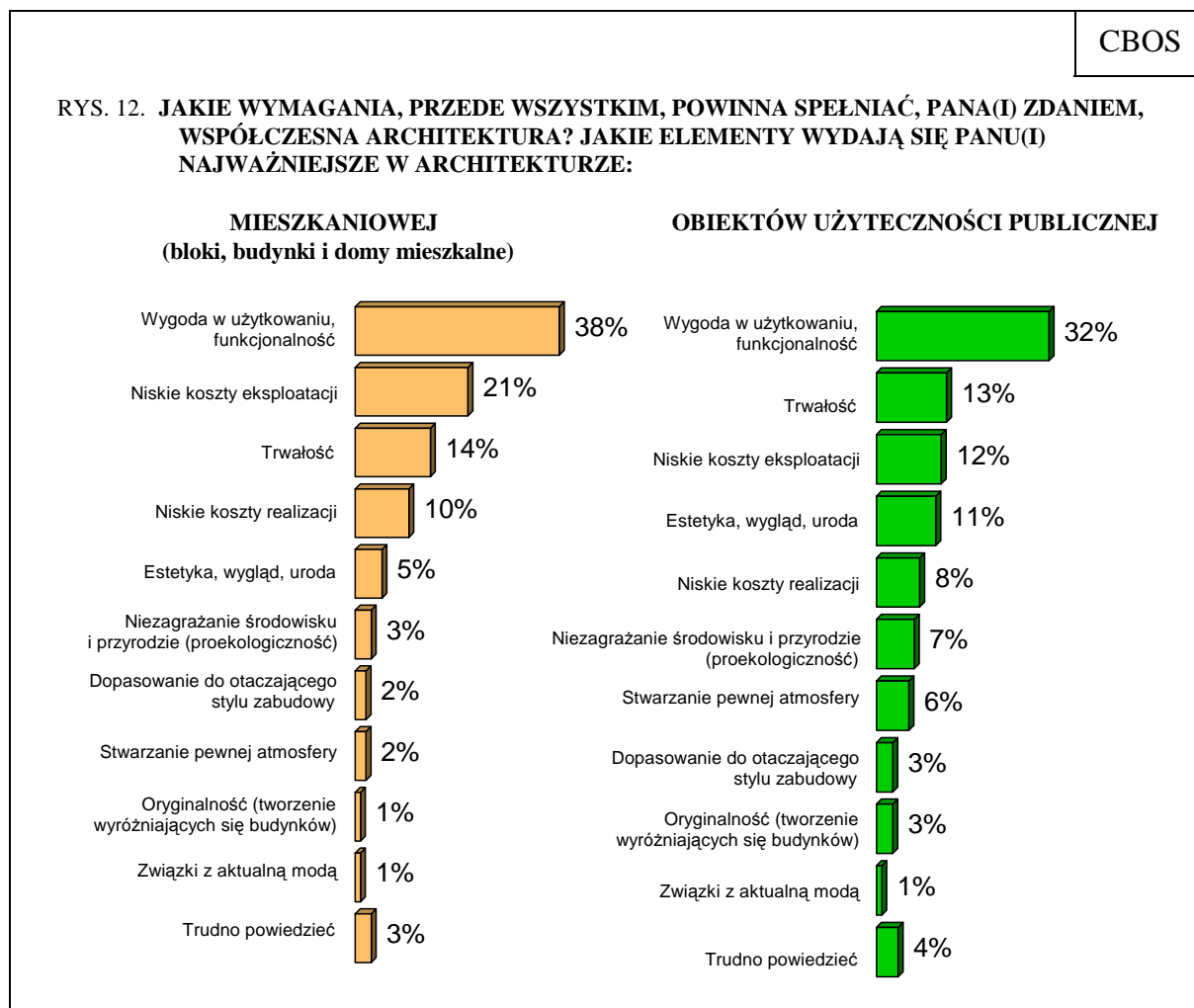
Można zatem wnioskować, że nie jest kwestią bardzo ważną dla Polaków istnienie pewnego określonego stylu zabudowy miast i wsi. Po raz kolejny aktualności nabiera teoria potrzeb Maslowa, według której muszą być zaspokojone przede wszystkim potrzeby niższego rzędu (bardziej podstawowe, np. fizjologiczne czy też związane z bezpieczeństwem), aby znaczenia nabrały potrzeby wyższego rzędu, do których zaliczane są między innymi potrzeby estetyczne. Obecnie na styl i estetykę budownictwa, jako priorytetowe elementy przy wyborze nowego miejsca zamieszkania, wskazują jedynie nieliczni badani (zob. tabele aneksowe). Należy jednak podkreślić, iż w szczegółowej analizie elementy te nie pozostają dla Polaków bez znaczenia. Ich istota maleje dopiero w kontekście elementów niezbędnych w codziennej egzystencji.

FUNKCJE WSPÓŁCZESNEJ ARCHITEKTURY W OPINII POLAKÓW

Rozkład odpowiedzi w ocenie najważniejszych, zdaniem respondentów, cech współczesnej architektury różni się w zależności od tego, czy mówimy o architekturze mieszkaniowej czy też publicznej (rozumianej jako architektura obiektów użyteczności publicznej), jednak w obydwu rodzajach budownictwa najważniejsza okazuje się wygoda użytkowania i funkcjonalność. W przypadku budownictwa mieszkaniowego jest to cecha wskazywana jako ważna przez 38% ankietowanych. Odsetek ten nieco zmniejsza się, jeżeli rozpatrujemy architekturę obiektów publicznych (32%).

Współczesne budownictwo, w opinii respondentów, powinno być przede wszystkim praktyczne. Szczególnie jest to podkreślane w przypadku przedsięwzięć mieszkaniowych, gdzie zaraz po funkcjonalności kolejnymi istotnymi cechami są, według ankietowanych, niskie koszty eksploatacji (21%) oraz trwałość (14%). W budownictwie obiektów użyteczności publicznej oszczędność w użytkowaniu nie jest już tak ważna. Jej istotę podkreśla jedynie co ósmy badany (12%). Liczy się natomiast funkcjonalność (32%) i trwałość (13%). Ważna jest również estetyka (11%), która w przypadku mieszkalnictwa schodzi na dalszy plan (5%). W obydwu rodzajach budownictwa, w porównaniu z innymi elementami, raczej bez istotnego znaczenia jest dla respondentów związek z aktualną modą, jak również oryginalność budynków. Ważniejsze wydaje się dopasowanie do otaczającego stylu zabudowy, chociaż i ten element traci znaczenie pośród aspektów praktycznych.

Architektura obiektów użyteczności publicznej częściej niż mieszkaniowa, zdaniem respondentów, powinna być proekologiczna (7% wobec 3%), stwarzać pewną atmosferę (6% wobec 2%) oraz cechować się oryginalnością (3% wobec 1%).

Cechy socjodemograficzne nie różnicują istotnie gradacji wymagań stawianych architekturze. Mimo wszystko można zauważyć jednak pewne prawidłowości. Mężczyźni częściej dostrzegają istotę architektury w jej trwałości i estetyce, kobiety natomiast częściej podkreślają wagę jej funkcjonalności i proekologiczność.

Trwałość to ważny element architektury również dla najmłodszych respondentów, natomiast starsi badani za najistotniejsze dla współczesnej architektury uważają aspekty ekonomiczne. Również mieszkańcy wsi i małych miast nieco częściej niż osoby z większych miejscowości zwracają uwagę na element trwałości architektury. Ci ostatni zaś częściej akcentują jako ważne jej funkcjonalność oraz dopasowanie do otaczającego stylu.

Osoby lepiej wykształcone okazują się bardziej pragmatyczne, jeśli chodzi o percepcję istotnych cech architektury - większe znaczenie przypisują one jej funkcjonalności i wygodzie użytkowania, mniejsze natomiast estetyce.

Wprawdzie w polskim społeczeństwie dominują pozytywne oceny otaczającej architektury, jednak jej percepcja jest różna w poszczególnych grupach społecznych. Mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym oraz badani w wieku 65 lat i starsi na ogół nie mają zastrzeżeń wobec wyglądu, rozmieszczenia i użyteczności zabudowy w ich miejscach zamieszkania. Znacznie bardziej surowa jest natomiast ta ocena wśród badanych mieszkających w miastach (zwłaszcza w największych aglomeracjach), respondentów z wyższym wykształceniem oraz stosunkowo młodych (głównie w wieku 25-34 lata).

Inną prawidłowością jest fakt, iż mieszkańcy domów jednorodzinnych (co często jest równoznaczne z mieszkaniem na wsi) skłonni są raczej pozytywnie oceniać elementy architektury zarówno miejsca zamieszkania, jak też całej miejscowości, niż mieszkający w blokach czy kamienicach. Badani ci również znacznie częściej niż pozostali oceniają zmiany zachodzące w architekturze po 1989 roku jako idące w dobrym kierunku.

Bardziej krytycznie estetykę i funkcjonalność zabudowy w Polsce oceniają osoby dosyć często podróżujące za granicę, niż te, które nigdy nie wyjeżdżały z kraju.

W polskim społeczeństwie wyraźnie nie są zaspokojone jeszcze potrzeby podstawowe, stąd pierwszeństwo mają, również w kwestii budownictwa i architektury, względy ekonomiczne oraz te, które wiążą się z potrzebą bezpieczeństwa. Nie znaczy to, że takie elementy jak: estetyka, kompozycja czy styl w ogóle nie są ważne dla Polaków, gdyż w szczegółowej analizie zwraca się na nie uwagę jako istotne, jednak w konfrontacji z innymi, bardziej podstawowymi elementami - schodzą one na dalszy plan. Jako priorytetowe ujawniają się jedynie u nielicznych osób.

Mimo wszystko w ogólnych deklaracjach respondentów istnieje potrzeba funkcjonowania regulacji zabudowy w Polsce, zarówno pod względem technicznym, jak i estetycznym. Natomiast za architektoniczną jakość polskich miast i wsi, zdaniem badanych, powinny odpowiadać przede wszystkim władze samorządowe poszczególnych miejscowości, a w dalszej kolejności również architekci.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy interesuje się Pan(i) tym - czy zwraca Pan(i) uwagę na to - jak wyglądają budynki, drogi, ulice, place i jak zbudowane są i urządzone różne miejsca w miejscowości, gdzie Pan(i) mieszka albo bywa? 1 - Bardzo się tym interesuję; 2 - Trochę się tym interesuję; 3 - Raczej się tym nie interesuję; 4 - Wcale się tym nie interesuję

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	49	10	4	1	1073
Płeć						
Mężczyźni	38	49	9	3	1	510
Kobiety	35	49	11	4	1	563
Wiek						
18-24 lat	29	58	10	1	1	158
25-34	41	50	8	1	1	189
35-44	42	46	9	2	0	179
45-54	39	51	5	4	1	229
55-64	41	43	10	5	1	116
65 lat i więcej	29	44	17	8	2	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	30	50	14	7	1	403
Miasto do 20 tys.	34	53	9	3	1	133
20-100 tys.	42	49	7	1	1	211
101-500 tys.	46	42	9	2	1	204
501 tys. i więcej mieszk.	39	52	7	2	0	122
Wykształcenie						
Podstawowe	25	49	16	8	2	313
Zasadnicze zawodowe	38	51	7	3	1	277
Średnie	42	48	8	1	0	369
Wyższe	50	45	4	0	1	114
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	51	46	3	0	0	68
Prac. umysł. niż. szczebla	40	48	11	0	1	101
Pracownicy fiz.- umysł.	44	49	7	0	0	102
Robotnicy wykwalifikowani	29	57	11	2	1	76
Robotnicy niewykwalifik.	28	58	8	3	3	43
Rolnicy	22	66	4	7	0	57
Pracujący na własny rach.	59	41	0	0	0	38
Bierni zawodowo						
Renciści	35	41	10	12	2	107
Emeryci	33	47	14	5	1	240
Uczniowie i studenci	39	48	12	1	0	73
Bezrobotni	32	53	10	4	0	126
Gospodynie domowe i inni	49	34	12	4	0	43
Stan cywilny						
Kawaler/panna	31	55	11	3	0	272
Żonaty/mężatka	41	47	8	3	0	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	32	52	6	6	3	42
Wdowiec/wdowa	31	43	17	6	3	128
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	35	48	11	6	0	149
301-500	31	54	10	4	1	174
501-900	34	51	9	4	1	243
901-1200	43	46	8	3	0	84
Powyżej 1200 zł	54	38	6	0	2	72
Ocena własnych war. mater.						
Złe	33	49	10	5	2	320
Średnie	35	49	12	4	0	453
Dobre	43	48	6	1	1	301
Poglądy polityczne						
Lewica	39	48	13	1	0	134
Centrum	38	52	7	3	1	302
Prawica	45	48	4	3	0	259
Trudno powiedzieć	30	48	15	6	1	377
Miejsce urodzenia						
Wieś	30	49	13	7	1	407
Miasto do 20 tys.	41	47	9	1	2	180
20-100 tys.	39	52	7	1	0	249
101-500 tys.	42	48	7	3	0	150
501 tys. i więcej mieszk.	42	45	10	3	0	86
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania						
Dom jednorodzinny	33	49	12	5	1	428
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	39	42	9	9	1	89
Blok na osiedlu mieszk.	39	50	9	1	0	431
Kamienica	42	50	6	2	0	118
Częstość wyjazdów zagranicznych						
Ani razu	29	49	14	7	1	501
Nie więcej niż 3 razy	39	51	8	2	1	293
4 razy i więcej	48	46	5	0	0	275

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, pod względem architektonicznym, tj. wyglądu, rozmieszczenia w przestrzeni i wygody użytkowania zabudowy, podoba się Panu(i) czy też nie podoba miejscowość, w której obecnie Pan(i) mieszka? 1 - Zdecydowanie podoba mi się; 2 - Raczej podoba mi się; 3 - Raczej nie podoba mi się; 4 - Zdecydowanie nie podoba mi się

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	51	14	4	3	1073
Płeć						
Mężczyźni	28	52	13	5	2	510
Kobiety	28	50	15	3	4	563
Wiek						
18-24 lat	26	55	15	3	1	158
25-34	23	51	20	5	1	189
35-44	31	49	12	5	2	179
45-54	26	49	17	4	4	229
55-64	29	50	14	6	1	116
65 lat i więcej	33	51	7	3	6	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	30	50	13	3	3	403
Miasto do 20 tys.	23	52	19	1	5	133
20-100 tys.	29	54	12	4	1	211
101-500 tys.	27	52	13	5	4	204
501 tys. i więcej mieszk.	30	41	20	9	0	122
Wykształcenie						
Podstawowe	34	50	8	3	5	313
Zasadnicze zawodowe	30	49	15	4	2	277
Średnie	25	51	18	5	1	369
Wyższe	18	54	20	6	2	114
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	27	50	13	8	2	68
Prac. umysł. niż. szczebla	14	57	21	6	1	101
Pracownicy fiz.- umysł.	33	48	13	4	1	102
Robotnicy wykwalifikowani	28	49	16	5	2	76
Robotnicy niewykwalifik.	28	53	14	5	0	43
Rolnicy	24	52	14	0	9	57
Pracujący na własny rach.	19	46	26	7	3	38
Bierni zawodowo						
Renciści	26	48	13	5	8	107
Emeryci	36	51	8	2	2	240
Uczniowie i studenci	30	55	13	3	0	73
Bezrobotni	25	50	16	6	2	126
Gospodynie domowe i inni	29	40	24	4	3	43
Stan cywilny						
Kawaler/panna	26	51	18	5	1	272
Żonaty/mężatka	27	52	15	3	3	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	43	38	5	15	0	42
Wdowiec/wdowa	35	47	9	3	6	128
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	32	45	14	5	5	149
301-500	22	54	15	6	3	174
501-900	30	51	15	4	1	243
901-1200	19	58	14	8	1	84
Powyżej 1200 zł	31	43	19	6	1	72
Ocena własnych war. mater.						
Złe	29	45	16	5	5	320
Średnie	28	53	12	4	3	453
Dobre	28	52	15	4	1	301
Poglądy polityczne						
Lewica	35	45	15	5	1	134
Centrum	24	57	12	5	2	302
Prawica	28	48	18	3	3	259
Trudno powiedzieć	29	49	13	5	4	377
Miejsce urodzenia						
Wieś	28	53	10	4	5	407
Miasto do 20 tys.	30	47	20	2	2	180
20-100 tys.	29	52	14	4	1	249
101-500 tys.	25	52	16	5	3	150
501 tys. i więcej mieszk.	31	40	19	10	0	86
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania						
Dom jednorodzinny	29	51	14	2	4	428
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	33	44	11	10	2	89
Blok na osiedlu mieszk.	26	52	16	5	1	431
Kamienica	30	47	14	7	2	118
Częstość wyjazdów zagranicznych						
Ani razu	28	51	14	3	4	501
Nie więcej niż 3 razy	27	50	15	5	3	293
4 razy i więcej	29	51	14	4	1	275

Tabela 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, zmiany zachodzące po 1989 roku w architekturze Pana(i) miejscowości zamieszkania zmierzają, Pana(i) zdaniem, w dobrym czy złym kierunku?

(%)

	W dobrym kierunku	Ani w dobrym, ani w złym kierunku	W złym kierunku	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	17	6	8	1073
Płeć					
Mężczyźni	69	18	6	8	510
Kobiety	69	17	5	9	563
Wiek					
18-24 lat	78	14	4	4	158
25-34	70	22	4	3	189
35-44	74	14	5	6	179
45-54	70	16	7	6	229
55-64	58	24	8	10	116
65 lat i więcej	59	16	6	19	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	68	18	3	10	403
Miasto do 20 tys.	64	18	6	12	133
20-100 tys.	72	16	7	5	211
101-500 tys.	70	17	6	8	204
501 tys.i więcej mieszk.	67	18	10	5	122
Wykształcenie					
Podstawowe	59	18	6	17	313
Zasadnicze zawodowe	72	17	5	6	277
Średnie	75	16	5	4	369
Wyższe	68	19	8	5	114
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	70	17	9	3	68
Prac.umysł.niż.szczebla	75	18	4	4	101
Pracownicy fiz.- umysł.	76	13	7	4	102
Robotnicy wykwalifikowani	70	19	1	10	76
Robotnicy niewykwalifik.	63	24	11	2	43
Rolnicy	77	20	1	2	57
Pracujący na własny rach.	80	12	8	0	38
Bierni zawodowo					
Renciści	64	18	6	12	107
Emeryci	61	17	5	17	240
Uczniowie i studenci	76	13	5	6	73
Bezrobotni	64	23	8	5	126
Gospodynie domowe i inni	78	11	0	11	43
Stan cywilny					
Kawaler/panna	73	17	7	4	272
Żonaty/mężatka	72	16	6	7	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	45	33	4	17	42
Wdowiec/wdowa	54	20	4	23	128
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	69	22	6	4	149
301-500	71	15	5	9	174
501-900	71	14	6	10	243
901-1200	58	25	8	10	84
Powyżej 1200 zł	68	16	14	2	72
Ocena własnych war. mater.					
Złe	64	20	8	8	320
Średnie	69	17	4	10	453
Dobre	74	15	5	6	301
Poglądy polityczne					
Lewica	67	21	7	5	134
Centrum	75	13	6	5	302
Prawica	66	20	7	8	259
Trudno powiedzieć	66	18	4	12	377
Miejsce urodzenia					
Wieś	66	18	5	11	407
Miasto do 20 tys.	69	20	5	6	180
20-100 tys.	77	12	5	6	249
101-500 tys.	68	18	7	7	150
501 tys.i więcej mieszk.	63	23	8	7	86
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania					
Dom jednorodzinny	73	15	3	9	428
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	67	15	6	12	89
Blok na osiedlu mieszk.	66	19	7	7	431
Kamienica	64	19	10	7	118
Częstość wyjazdów zagranicznych					
Ani razu	68	16	4	12	501
Nie więcej niż 3 razy	69	18	7	5	293
4 razy i więcej	70	18	7	5	275

Tabela 4. Załóżmy, że mieszka Pan(i) na osiedlu domów jednorodzinnych, które zostało zbudowane w jednolitym stylu. Wszystkie budynki mieszkalne są do siebie podobne, a budynki użyteczności publicznej, takie jak urzędy czy sklepy, wkomponowane są w istniejący w miejscowości styl zabudowy. Tymczasem właściciel sąsiadującej z Panem(ią) działki postanawia wybudować dom, który będzie całkowicie różny od pozostałych budynków w okolicy. Które z przedstawionych rozwiązań wydaje się Panu(i) najbardziej odpowiednie w zaistniałej sytuacji? 1 - Powinny funkcjonować stosowne przepisy nakazujące dostosowanie zabudowy do istniejącego stylu; 2 - Powinno odbyć się wśród wszystkich mieszkańców osiedla referendum (głosowanie) i zgodnie z wolą większości sąsiad mógłby kontynuować budowę bądź też musiałby zmienić projekt; 3 - Wójt gminy / burmistrz / prezydent miasta w oparciu o opinię kompetentnego specjalisty powinien zdecydować o kontynuowaniu budowy bądź też o zmianie projektu; 4 - Skoro człowiek ten jest właścicielem gruntu, na którym chce zbudować ten dom, nikt nie powinien w to ingerować, to wyłącznie jego sprawa

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	14	9	40	6	1071
Płeć						
Mężczyźni	32	12	9	40	6	509
Kobiety	28	16	10	40	6	562
Wiek						
18-24 lat	14	17	7	59	3	157
25-34	30	11	9	46	4	189
35-44	38	16	9	33	3	179
45-54	36	18	10	32	4	229
55-64	32	13	10	38	7	115
65 lat i więcej	28	9	11	36	16	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	24	15	10	42	9	401
Miasto do 20 tys.	29	13	15	32	12	133
20-100 tys.	31	15	7	44	4	210
101-500 tys.	33	13	9	43	2	204
501 tys.i więcej mieszk.	48	14	7	28	3	122
Wykształcenie						
Podstawowe	21	12	11	42	14	313
Zasadnicze zawodowe	34	15	8	38	4	277
Średnie	32	17	7	42	3	367
Wyższe	42	9	14	34	1	114
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	36	16	17	28	3	68
Prac.umysł.niż.szczebla	42	12	9	37	0	100
Pracownicy fiz.- umysł.	33	16	8	41	2	102
Robotnicy wykwalifikowani	35	19	5	40	1	76
Robotnicy niewykwalifik.	39	12	3	34	11	43
Rolnicy	25	12	14	42	6	57
Pracujący na własny rach.	26	13	9	53	0	38
Bierni zawodowo						
Renciści	25	14	10	36	16	107
Emeryci	32	11	9	35	12	240
Uczniowie i studenci	16	17	9	57	1	72
Bezrobotni	26	17	11	41	4	126
Gospodynie domowe i inni	20	13	6	58	3	43
Stan cywilny						
Kawaler/panna	25	13	8	50	4	271
Żonaty/mężatka	34	15	10	38	4	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	24	22	2	45	7	42
Wdowiec/wdowa	24	13	13	28	22	128
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	25	25	7	40	3	149
301-500	30	11	12	38	8	174
501-900	36	14	9	36	5	241
901-1200	29	16	10	42	3	84
Powyżej 1200 zł	47	7	5	40	1	72
Ocena własnych war. mater.						
Złe	29	15	9	39	8	318
Średnie	31	14	9	39	7	453
Dobre	30	13	11	43	3	300
Poglądy polityczne						
Lewica	29	21	8	39	2	134
Centrum	33	15	9	41	2	300
Prawica	36	12	11	36	5	259
Trudno powiedzieć	24	12	9	42	12	376
Miejsce urodzenia						
Wieś	30	14	10	35	11	407
Miasto do 20 tys.	28	15	8	43	6	180
20-100 tys.	28	14	9	46	3	248
101-500 tys.	32	16	9	42	1	150
501 tys.i więcej mieszk.	41	11	10	34	4	85
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania						
Dom jednorodzinny	24	11	11	46	9	426
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	28	21	4	41	5	89
Blok na osiedlu mieszk.	36	16	9	34	5	431
Kamienica	32	17	11	38	2	117
Częstość wyjazdów zagranicznych						
Ani razu	24	15	10	41	10	501
Nie więcej niż 3 razy	33	13	8	41	4	292
4 razy i więcej	38	13	9	37	3	275

Tabela 5. Gdyby zamierzał(a) Pan(i) zbudować dom, to czy: 1 - sam(a) sporządził(a)by Pan(i) projekt; 2 - powierzył(a)by Pan(i) sporządzenie projektu wykonawcy domu; 3 - zlecił(a)by Pan(i) opracowanie projektu architektowi; 4 - skorzystał(a)by Pan(i) z gotowego projektu, modelu

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	9	43	27	8	1073
Płeć						
Mężczyźni	15	9	43	28	6	510
Kobiety	12	9	44	26	10	563
Wiek						
18-24 lat	18	15	47	18	1	158
25-34	19	11	38	26	6	189
35-44	13	6	51	27	3	179
45-54	12	8	43	32	5	229
55-64	11	7	46	28	7	116
65 lat i więcej	7	8	36	27	22	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	12	10	36	31	11	403
Miasto do 20 tys.	12	12	44	25	8	133
20-100 tys.	15	8	48	26	3	211
101-500 tys.	15	9	51	17	8	204
501 tys.i więcej mieszk.	11	4	47	32	6	122
Wykształcenie						
Podstawowe	13	10	35	23	19	313
Zasadnicze zawodowe	11	11	45	30	3	277
Średnie	16	7	46	28	4	369
Wyższe	10	10	51	25	4	114
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier.,inteligencja	10	7	55	22	5	68
Prac.umysł.niż.szczebła	9	5	55	27	4	101
Pracownicy fiz.-umysł.	17	6	46	28	4	102
Robotnicy wykwalifikowani	10	15	51	23	1	76
Robotnicy niewykwalifik.	13	13	42	29	4	43
Rolnicy	15	12	22	44	8	57
Pracujący na własny rach.	21	7	46	25	0	38
Bierni zawodowo						
Renciści	10	8	51	15	17	107
Emeryci	8	8	35	33	16	240
Uczniowie i studenci	20	15	47	18	0	73
Bezrobotni	20	12	42	23	3	126
Gospodynie domowe i inni	17	9	28	32	14	43
Stan cywilny						
Kawaler/panna	19	13	47	18	3	272
Żonaty/mężatka	12	7	43	31	6	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	12	13	36	20	18	42
Wdowiec/wdowa	7	8	35	26	24	128
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	15	6	45	30	3	149
301-500	9	15	42	30	5	174
501-900	13	5	44	29	8	243
901-1200	6	6	49	35	4	84
Powyżej 1200 zł	6	9	55	26	4	72
Ocena własnych war. mater.						
Złe	12	10	40	28	9	320
Średnie	14	10	40	26	9	453
Dobre	12	6	51	26	5	301
Poglądy polityczne						
Lewica	6	6	52	31	4	134
Centrum	16	10	40	31	3	302
Prawica	12	7	51	25	5	259
Trudno powiedzieć	14	11	37	22	15	377
Miejsce urodzenia						
Wieś	9	9	36	33	13	407
Miasto do 20 tys.	17	8	45	24	7	180
20-100 tys.	17	10	46	24	3	249
101-500 tys.	12	11	56	16	5	150
501 tys.i więcej mieszk.	13	6	46	28	7	86
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania						
Dom jednorodzinny	12	9	35	31	13	428
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	16	6	51	23	4	89
Blok na osiedlu mieszk.	14	10	48	23	5	431
Kamienica	10	9	48	28	4	118
Częstość wyjazdów zagranicznych						
Ani razu	14	9	39	27	11	501
Nie więcej niż 3 razy	13	9	46	25	6	293
4 razy i więcej	12	8	49	27	4	275

Tabela 6. Z przedstawionych na liście elementów proszę wybrać nie więcej niż trzy, Pana(i) zdaniem, najważniejsze przy wyborze nowego mieszkania / domu. 1 - Wygląd zewnętrzny budynku; 2 - Odmienność (wyróżnialność) budynku od innych budynków w okolicy; 3 - Funkcjonalność budynku wewnątrz (np. to, że jest wygodny, przestrzenny, nasłoneczniony itp.); 4 - Przestrzeń publiczna w okolicy, taka jak: rynek, park, plac; 5 - Obecność w okolicy szkoły, przedszkola; 6 - Obecność w okolicy pozostałych obiektów użyteczności publicznej, takich jak: urzędy, sklepy, szpital, kino, basen itp.; 7 - Możliwość uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i współdecydowania o różnych przedsięwzięciach, dotyczących m.in. zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół miejsca zamieszkania; 8 - Wkomponowanie budynku w otaczającą go zabudowę

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	12	1	39	6	16	17	3	2
Płeć								
Mężczyźni	14	2	39	5	15	18	4	3
Kobiety	11	0	39	6	17	17	3	1
Wiek								
18-24 lat	15	1	39	9	25	16	1	1
25-34	8	1	42	5	30	18	4	1
35-44	11	1	37	5	20	19	6	1
45-54	12	1	41	6	12	21	2	4
55-64	20	4	37	6	7	15	5	3
65 lat i więcej	10	0	38	4	2	14	2	1
Miejsce zamieszkania								
Wieś	15	1	38	4	22	23	3	2
Miasto do 20 tys.	11	1	35	5	12	16	6	1
20-100 tys.	13	1	44	4	21	16	3	1
101-500 tys.	9	2	40	9	8	11	4	4
501 tys. i więcej mieszk.	10	0	36	8	7	13	1	2
Wykształcenie								
Podstawowe	13	1	34	3	9	17	2	2
Zasadnicze zawodowe	15	1	36	8	23	20	3	1
Średnie	12	2	42	6	17	18	3	2
Wyższe	4	1	51	7	15	12	7	2
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	2	1	57	4	18	18	5	2
Prac. umysł. niż. szczebla	5	0	35	9	21	17	6	2
Pracownicy fiz. - umysł.	11	0	43	7	23	15	1	4
Robotnicy wykwalifikowani	14	0	35	2	20	24	3	0
Robotnicy niewykwalifik.	13	5	36	3	11	20	9	2
Rolnicy	16	0	39	7	26	19	0	0
Pracujący na własny rach.	12	2	36	8	16	15	10	1
Bierni zawodowo								
Renciści	7	2	39	5	7	18	4	5
Emeryci	14	1	37	5	5	14	3	2
Uczniowie i studenci	14	0	34	7	15	12	3	0
Bezrobotni	20	2	40	6	23	21	0	1
Gospodynie domowe i inni	12	0	40	3	34	24	2	3
Stan cywilny								
Kawaler/panna	13	1	38	5	16	17	4	0
Żonaty/mężatka	13	1	40	6	19	18	3	2
Rozwiedziony(a) (w separacji)	8	6	39	5	7	22	5	4
Wdowiec/wdowa	10	1	34	5	3	12	2	1
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	14	1	37	8	27	23	2	2
301-500	13	1	38	4	17	15	3	3
501-900	13	1	41	5	10	16	4	1
901-1200	11	2	39	4	11	16	4	2
Powyżej 1200 zł	8	0	39	9	7	19	8	3
Ocena własnych war. mater.								
Złe	10	3	37	5	14	15	3	3
Średnie	13	0	40	4	14	16	3	1
Dobre	14	1	40	8	21	21	3	2
Poglądy polityczne								
Lewica	14	1	37	10	19	16	4	1
Centrum	10	2	41	7	20	17	4	3
Prawica	11	1	41	5	14	17	5	2
Trudno powiedzieć	14	1	37	4	13	18	2	1
Miejsce urodzenia								
Wieś	14	1	37	4	13	20	4	2
Miasto do 20 tys.	14	1	44	4	17	22	4	2
20-100 tys.	10	0	40	6	28	17	2	1
101-500 tys.	9	2	37	9	10	11	4	3
501 tys. i więcej mieszk.	11	0	39	8	8	12	2	2
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania								
Dom jednorodzinny	14	1	39	5	18	20	4	2
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	17	3	39	3	20	20	1	0
Blok na osiedlu mieszk.	8	1	38	6	14	15	3	3
Kamienica	16	1	42	5	13	12	5	1
Częstość wyjazdów zagranicznych								
Ani razu	16	1	34	6	16	18	4	2
Nie więcej niż 3 razy	10	1	41	5	17	17	3	0
4 razy i więcej	9	2	46	5	15	17	2	3

(continued)

Tabela 6 (cd.). 9 - Jednolity styl zabudowy w okolicy; 10 - Duża ilość zieleni i wolnej przestrzeni wokół miejsca zamieszkania; 11 - Niski koszt utrzymania; 12 - Dobra komunikacja z innymi miejscowościami / dzielnicami, dobry dojazd do miejsca zamieszkania, dobry dojazd do pracy; 13 - Czyste chodniki i ulice; 14 - Bezpieczna okolica

(%)

	9	10	11	12	13	14	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	30	59	30	11	61	1	1073
Płeć								
Mężczyźni	2	32	58	31	11	57	1	510
Kobiety	2	29	61	30	10	64	2	563
Wiek								
18-24 lat	1	26	59	39	9	59	1	158
25-34	2	28	49	32	15	59	1	189
35-44	4	29	64	29	8	61	0	179
45-54	1	36	62	28	8	59	0	229
55-64	4	31	62	26	11	60	2	116
65 lat i więcej	3	30	60	29	13	67	4	202
Miejsce zamieszkania								
Wieś	1	24	58	32	8	57	2	403
Miasto do 20 tys.	4	33	63	31	13	60	1	133
20-100 tys.	2	34	58	21	14	60	1	211
101-500 tys.	2	32	64	28	12	67	1	204
501 tys. i więcej mieszk.	4	39	54	47	9	65	1	122
Wykształcenie								
Podstawowe	3	28	65	28	15	62	3	313
Zasadnicze zawodowe	3	27	64	30	9	54	0	277
Średnie	2	34	56	31	7	61	1	369
Wyższe	3	32	40	39	14	73	0	114
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	2	33	42	38	10	68	0	68
Prac. umysł. niż. szczebla	0	34	58	35	12	63	0	101
Pracownicy fiz. - umysł.	1	31	59	29	10	59	0	102
Robotnicy wykwalifikowani	3	32	69	35	9	49	0	76
Robotnicy niewykwalifik.	7	33	56	34	8	56	0	43
Rolnicy	3	21	77	24	6	62	0	57
Pracujący na własny rach.	2	44	45	33	14	58	0	38
Bierni zawodowo								
Renciści	1	32	66	25	10	59	3	107
Emeryci	3	28	59	27	14	66	4	240
Uczniowie i studenci	2	30	62	37	13	71	0	73
Bezrobotni	4	30	55	27	9	53	1	126
Gospodynie domowe i inni	0	20	62	36	4	56	0	43
Stan cywilny								
Kawaler/panna	2	30	58	38	12	59	1	272
Żonaty/mężatka	2	30	59	27	11	61	0	630
Rozwiedziony(a) (w separacji)	2	39	59	31	4	59	0	42
Wdowiec/wdowa	5	29	64	28	9	63	7	128
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	1	28	66	26	8	50	1	149
301-500	3	27	64	32	9	61	1	174
501-900	3	29	59	33	11	62	1	243
901-1200	3	34	62	33	10	65	0	84
Powyżej 1200 zł	2	42	38	33	16	72	0	72
Ocena własnych war. mater.								
Złe	2	33	66	31	7	61	2	320
Średnie	2	28	61	31	13	63	1	453
Dobre	2	31	50	29	11	57	1	301
Poglądy polityczne								
Lewica	2	35	56	30	12	60	0	134
Centrum	2	33	54	32	11	60	0	302
Prawica	4	33	57	30	11	59	2	259
Trudno powiedzieć	1	25	67	30	9	62	2	377
Miejsce urodzenia								
Wieś	2	27	61	30	12	58	2	407
Miasto do 20 tys.	2	33	62	27	7	54	1	180
20-100 tys.	3	31	54	28	9	63	0	249
101-500 tys.	1	32	60	34	12	69	1	150
501 tys. i więcej mieszk.	2	33	57	42	12	66	0	86
Rodzaj budynku/ domu zamieszkania								
Dom jednorodzinny	1	23	56	29	10	60	2	428
Dom wielorodzinny/ szeregowy/bliźniak	6	34	62	19	7	61	0	89
Blok na osiedlu mieszk.	2	36	61	32	12	64	0	431
Kamienica	4	34	64	34	13	51	1	118
Częstość wyjazdów zagranicznych								
Ani razu	2	26	64	30	11	59	1	501
Nie więcej niż 3 razy	3	34	54	33	9	61	2	293
4 razy i więcej	2	36	58	28	11	63	0	275